

Przewodnik dla konsumentów odnośnie systemu zabezpieczeń mających przeciwdziałać używaniu danych cyfrowych

Digital Rights Management (DRM) - Jakieś działania uboczne?

Na co należy zwracać uwagę przy zakupie płyt CD, DVD
oraz tekstów Online, muzyki lub filmów na video

O przewodniku

Przewodnik ten został przygotowany przez Margreet Groenenboom i dr Natali Helberger, obydwie z IViR. Są w nim zawarte artykuły dr Carsten Orwat z FZK-ITAS, dr Martien Schaub, Molengraaff Instituut, Utrecht i Mathias Spielkamp, iRights.info. Przewodnik ten bazuje na wynikach projektu INDICARE. Pierwotnie został napisany w języku angielskim, po czym tłumaczenie na język niemiecki, szwedzki, grecki, węgierski, francuski, włoski, polski i czeski zlecono firmie proverb oHG, Stuttgart. Komentarze do przewodnika mogą zostać przesłane do dr Natali Helberger (helberger@ivir.nl) lub do koordynatora projektu dr Carsten Orwat (orwat@itas.fzk.de). Na naszej stronie internetowej istnieje możliwość publikowania państwa komentarzy.

Kwiecień 2006

<http://www.indicare.org/consumer-guide/>

O INDICARE

INDICARE to „Informed Dialogue about Consumer Acceptability of DRM Solutions in Europe” i oznacza fachowy dialog o akceptacji rozwiązań DRM dla konsumentów w Europie. Dzięki swoim badaniom oraz dialogowi z zainteresowanymi grupami z przemysłu oraz innymi zainteresowanymi grupami, projekt INDICARE nabył doświadczenie i wiedzę w dużym zakresie. Dialog wspierała przede wszystkim fachowa gazeta (peer-reviewed) Online, międzynarodowe spotkania robocze ekspertów, wywiady oraz dwie duże ankiety przeprowadzone wśród konsumentów. Projekt INDICARE przeprowadzają następujący partnerzy:

- Forschungszentrum Karlsruhe (Centrum Badań Karlsruhe), Institut für Technikfolgenabschätzung und Systemanalyse (FZK-ITAS) (Instytut ocen skutków techniki i analizy systemów), Projektkoordination (Grupa koordynująca projekt),
- Institute for Information Law (IViR), University of Amsterdam,
- Berlecon Research GmbH, Berlin,
- SEARCH Laboratory Uniwersytetu Budapeskiego dla Technologii i Ekonomii

Wykluczenie odpowiedzialności

Niniejsza publikacja jest wynikiem projektu INDICARE. INDICARE jest wspierany finansowo przez Komisję Europejską, Dyрекcję Generalną Spółki Informacyjnej, jako przedsięwzięcie towarzyszące

w ramach programu eContent (Ref. EDC - 53042 INDICARE/28609). Publikacja ta nie odzwierciedla oficjalnych poglądów Komisji Europejskiej. Projekt INDICARE jest w swoich poglądach i opiniach niezależny od Komisji Europejskiej, a opinie oraz wszelkie zalecenia zamieszczone tutaj, są podane przez autorów. Komisja Europejska oraz autorzy nie przejmują żadnej odpowiedzialności za działania podjęte na podstawie informacji zawartych w niniejszej publikacji oraz ich skutki.

Dokument ten zawiera linki do innych stron internetowych w ramach serwisu dla czytelnika. Autorzy tego dokumentu nie są odpowiedzialni ani za dyspozycyjność ani za treść tych dodatkowych stron i nie przejmują również odpowiedzialności za produkty opisane lub oferowane, usługi i informacje umieszczone na tych obcych stronach internetowych.

Prawa autorskie

Opublikowanie to jest chronione prawami autorskimi i posiada licencję Creative Commons. Osobom trzecim wolno tylko wtedy powielać, rozpowszechniać, wystawiać i publicznie przedstawiać całość niniejszego przewodnika jeżeli a) zostaną wymienieni autorzy oraz b) będzie to miało miejsce wyłącznie nie w celach działalności zarobkowej. Autorzy zastrzegają sobie prawo do pisania opracowań opartych na tym przewodniku lub jego części (Creative Commons Attribution - Non-Commercial - NoDerivs 2.5 licencję; odnośnie dalszych informacji patrz <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5>).

Słowo wstępne	1
1 Wstęp	2
2 Co to jest system zabezpieczeń mających przeciwdziałać używaniu danych cyfrowych (DRM)?	3
3 W jaki sposób systemy DRM ograniczają Państwa możliwości korzystania z treści cyfrowych	4
4 Rozpoznanie systemu DRM	6
5 DRM i ustawa	8
6 Listy sprawdzeń	15
Przydatne linki	16

Słowo wstępne

Dawno, dawno temu, w czasach przed wynalezieniem technologii cyfrowej, kupowanie muzyki i innych materiałów audio-wizualnych, było bardzo proste. Kupowaliśmy płyty gramofonowe lub kasety, posiadaliśmy je, mogliśmy je odtwarzać przy pomocy wszystkich urządzeń grających i mogliśmy je wypożyczać, dać w prezencie lub nawet sprzedać. Mogliśmy je również kopiować, jednakże niezbyt dobrze.

Nasze prawa konsumenta były względnie jednoznaczne i często mogliśmy się na nie powołać.

Nowe, cyfrowe nośniki danych jak płyty CD, DVD i inne media zapisujące w pamięci, dają się bardzo łatwo skopiować – i w tym tkwi istota problemu. Posiadacze praw autorskich, artyści i autorzy nie otrzymują wystarczającego honorarium, jeżeli ich dzieła są kopiowane bez ograniczeń i kopiującym wolno je sprzedawać.

Są konieczne nowe przepisy i systemy regulacji, aby chronić dzieła w ich cyfrowym otoczeniu. Należy więc podjąć ograniczenia w sposobie użytkowania cyfrowego materiału. Dokładnie to czyni system zabezpieczeń, mający przeciwdziałać używaniu danych cyfrowych, czyli Digital Rights Management (DRM), jak opisano w niniejszym przewodniku.

Konsumenci, którzy płacą za cyfrowe dzieła, mają jednakże i prawa lub powinni je przynajmniej mieć. Jak przedstawia niniejsza publikacja, konsumenci posiadają faktycznie niestety bardzo mało praw w otoczeniu cyfrowym, a nawet i te prawa są zagrożone przez rozwój DRM. Konsument jest wciąż bombardowany przez przemysł i politykę informacjami, w których mówi mu się, czego NIE WOLNO mu czynić Online. Do rzadkości należą wzmianki, w których informuje się konsumenta, co wolno mu czynić Online.

Przewodnik ten jest pomocnym źródłem dla ważnych informacji o DRM, który obecnie zyskuje coraz większy wpływ na wszystkich konsumentów. Poczyniono dobry pierwszy krok – konsumenci powinni wiedzieć, co dzieje się

wokół nich. Mam nadzieję, że przewodnik ten zachęci konsumentów do zażądania od polityki i przemysłu pakietu z cyfrowymi prawami dla użytkownika. Chcemy prawidłowej równowagi między prawami właścicieli treści (Content Holders) a prawami konsumentów. Jesteśmy obecnie bardzo odlegli od tego, aby tę równowagę osiągnąć i obecnie istnieją potężne siły, które pracują w przeciwnym kierunku.

Prosimy wyciągnąć własne wnioski z niniejszego przewodnika i dać wyraz swojemu zdaniu.

Jim Murray

Dyrektor,
BEUC, Europejski Związek Konsumentów
<http://www.consumersdigitalrights.org/>

1 Wstęp

Niedawno we wiadomościach:

“Koniec z prywatnym kopiowaniem”

Firma Sony BMG wydała kilka wybranych płyt CD wyposażonych w DRM, który powoduje, że użytkownik może sporządzić tylko trzy kopie z płyty CD. Dalszym przykładem ograniczeń prywatnego kopiowania są warunki korzystania z muzycznego serwisu pobierania zdalnego Napster: konsumentowi wolno każdą zakupioną piosenkę tylko siedem razy użyć jako części dowolnie odtwarzanej listy z piosenkami programując zawartość pamięci PROM.

Patrz: Mark Russinovich: Sony, Rootkits and Digital Rights Management Gone Too Far, 31.10.2005, <http://www.sysinternals.com>

“Płyty CD, które nie dają się odtworzyć”

Użytkownik we Francji kupił płytę CD firmy EMI, jednego z największych wydawnictw muzycznych. W domu stwierdził, że nie może odtworzyć tej płyty na swoim komputerze oraz na odtwarzaczu do płyt CD w samochodzie. Jak dowiedział się później od przyjaciela, było to skutkiem elektronicznej technologii zabezpieczenia przed kopiowaniem, tak zwanego systemu zabezpieczeń mającego przeciwdziałać używaniu danych cyfrowych (system DRM), co EMI zastosowało na płycie CD.

Patrz: Natali Helberger: Thou shalt not mislead thy customer! INDICARE Monitor, Vol. 2, No. 9, 25.2.2005, <http://www.indicare.org>

“Płyty CD, instalujące niepożądane oprogramowanie na komputerach użytkowników”

W 2005 roku firma Sony BMG wydała nową technologię DRM (XCP), która bez wiedzy użytkowników instalowała oprogramowanie na komputerach użytkowników, aby kontrolować i obserwować, w jaki sposób użytkownicy korzystają z muzyki firmy Sony. Więcej o tak zwanym skandalu „Sony Rootkit” w: Electronic Frontier Foundation (EFF): Sony BMG Litigation Info, <http://www.eff.org>

“Zagrożenie sfery prywatnej”

Jedno z największych skarg wysuniętych przeciwko firmie Sony BMG XCP-DRM polegało na tym, że oprogramowanie zbierało informacje o tym, kiedy, jak często i jakie piosenki słuchali konsumenci, przekazując te informacje do Sony BMG.

Patrz: Electronic Frontier Foundation (EFF): Sony BMG Litigation Info, <http://www.eff.org>

“DRM zagraża bezpieczeństwu komputera”

Filmy DVD wydanego w Niemczech filmu „Mr. & Mrs. Smith” zawierały tak zwaną technologię „Alpha-DVD”. Konsumenci, którzy próbowali odtworzyć płytę CD na swoim komputerze, mówili o załamaniach systemu, nieprawidłowych funkcjach ich programatora DVD – nawet podczas zapisu innych DVD niż kopie zabezpieczające – lub nawet o całkowitych awariach programatora DVD.

Patrz: Heise News: Sicherheitslücke durch Kinowelt-Kopiersperre, 13.2.2006, <http://www.heise.de>

„Konsumenci, kupujący od dużych oferentów Online pobieraną zdalnie muzykę, siedzą w potrzasku...”

Do tego wniosku doszła Europejska Organizacja Konsumentów BEUC na podstawie przeprowadzonego badania. Badanie to potwierdza, że pobieraną muzykę z MSN Music UK nie można odtwarzać na walkmanie Sony Network lub Apple iPod.

Patrz: BEUC: Tests. Survey on Interoperability, 2005, <http://www.consumersdigitalrights.org>

Są to tylko przykłady, kiedy to użytkownicy zakupili z internetu cyfrowe treści (Content) w formie płyty CD, DVD lub w formie muzyki, tekstu czy video pobierając ją zdalnie i nagle napotkali na nieoczekiwane problemy przy korzystaniu z treści. Prawdopodobnie powodem tych problemów jest zastosowanie tak zwanych „systemów zabezpieczenia przed kopiowaniem” lub „systemu zabezpieczeń, mających przeciwdziałać używaniu danych cyfrowych (DRM)” w przypadku DVD, CD lub usług Online.

W niniejszym przewodniku o DRM dowiedzie się Państwo więcej na następujące tematy:

- Co to jest DRM?
- Jak oddziałują systemy DRM na korzystanie z cyfrowych treści?
- Po czym rozpoznacie Państwo, że został zastosowany system DRM?
- W jaki sposób system DRM jest ustawowo chroniony?
- Jakie macie Państwo prawa będąc konsumentem w związku z systemami DRM?

A na koniec podamy Państwu listę sprawdzającą, która pomoże Państwu chronić się przed nieprzyjemnymi niespodziankami.

Ponieważ dostępność tych właśnie informacji jest ograniczona, koncentrujemy się tutaj na potencjalnych ryzykach i efektach ubocznych DRM. Nie chcemy sugerować, że DRM jest w jakikolwiek sposób niekorzystny dla odbiorców. Pod warunkiem, że przy zastosowaniu DRM brane są pod uwagę również interesy odbiorców, może on stanowić podstawę dla różnorodności nowych, atrakcyjnych dla odbiorców usług. Jeżeli chcą Państwo dowiedzieć się więcej o potencjale DRM, polecamy przeczytanie Przewodnika po Serwerze DRM (<http://www.indicare.org/user-guide/>). W nim zostały przedstawione różne funkcje DRM oraz jak można przy jego urzyciu oferować nowe, przyjazne odbiorcom produkty i usługi.

2 Co to jest system zabezpieczeń mających przeciwdziałać używaniu danych cyfrowych (DRM)?

Czym jest i gdzie jest stosowany

Cyfrowe systemy zabezpieczeń mające przeciwdziałać używaniu danych cyfrowych (systemy DRM) używane są po to, aby sterować korzystaniem z cyfrowych treści oraz chronić treści cyfrowe przed niepożądanym użyciem. Istnieje wiele różnych rodzajów systemów DRM. Są one zarówno integrowane w mediach fizycznych (tzn. w płytach CD lub w DVD) jak i w treściach

rozpowszechnionych Online np. w plikach muzycznych, E-Books (książkach elektronicznych), tekstach, obrazach, lub też w Video-on-Demand (video na żądanie). Rozpowszechnianie „Online” treści może mieć miejsce przez Internet, interaktywne sieci telewizyjne oraz na drodze mobilnej komunikacji. A to niektóre przykłady usług i produktów stosujących DRM:

- płyty CD lub DVD z elektronicznym zabezpieczeniem przed kopiowaniem;
- usługi Online, za pomocą których można pobierać zdalnie piosenki, video, całe albumy lub elektroniczne książki, np. iTunes, Real-Player Music Store, Ciando, Movielink, Moviefone;
- DVD, która może być odtwarzana wyłącznie w określonych krajach, ale nie w innych krajach;
- Pay-per-View (zapłata za obejrzenie) lub Video-on-Demand (video na żądanie).

Za zabezpieczenie przed skopiowaniem na płycie CD lub DVD (tzn. na tzw. mediach offline) uważa się przykładowo zarówno DRM jak i metody zaszyfrowania, stosowane przez internetowe sklepy muzyczne (tzw. media Online). Jednocześnie może się zdarzyć, że w pewnym określonym formacie zdalnie pobierany przebój, np. w formacie Windows Media-Format, nie może zostać odtworzony na dowolnym odtwarzaczu, np. na Apple iPod. Szczególnie w związku z mediami Online, DRM stosuje się zwykle w połączeniu z umowami. Tutaj zadaniem systemów DRM jest przeforsowanie postanowień umownych w zakresie możliwości korzystania (więcej na ten temat w rozdziale 5).

DRM stosuje różne techniki sterowania i kontroli korzystania z cyfrowych treści, głównie zaszyfrowanie, oznakowanie lub selekcyjną niekompatybilność:

- zaszyfrowanie (*Encryption*): użytkownicy mogą uzyskać dostęp do zaszyfrowanych informacji tylko przy pomocy klucza. Klucz ten zawarty jest często w stosowanym oprogramowaniu lub oprzyrządowaniu, koniecznym w uzyskaniu dostępu. Przykładem jest odtwarzacz DVD: zawiera on klucz do odtwarzania DVD.

- oznakowanie (*Marking*): w celu przekazania informacji o treści, a więc np. o tym, czy plik jest zabezpieczony przed kopiowaniem, kto jest właścicielem praw i jakie rodzaje korzystania są dozwolone, pliki oznaczone są przez właściciela praw przed ich sprzedażą.
- selektywna niekompatybilność (*Selective Incompatibility*): polega na kodowaniu przez producenta na przykład błędów w treści płyty CD i próbie zdecydowania o tym, czy można ją odtwarzać na komputerze, w radioodtwarzaczu samochodowym, urządzeniu nośnym, telefonie komórkowym itp.

Czy DRM jest błogosławieństwem czy złem?

Systemy DRM mogą mieć dla Państwa będącymi jednocześnie konsumentami pozytywne lub negatywne skutki. Jak wskazują wyżej wymienione przykłady, systemy DRM stosowane są w całym rzędzie nowych usług – z czego niektóre nie byłyby może wcale oferowane bez DRM. Nowe modele sprzedaży i ustalania cen jak przykładowo iTunes, pozwalają na zakupienie tylko określonego ulubionego przeboju z płyty CD i nie jest się zmuszonym do zakupu całej płyty CD. Dalszym przykładem jest usługa Online MovieLink, który Państwu pozwala do pobrania i obejrzenia filmu przez pewien określony czas. Z innej strony, jak wyjaśnimy w rozdziale 3, DRM ogranicza również możliwości sposobu korzystania z treści, a również wolność zakupu treści od różnych oferentów. DRM może nawet popaść w konflikt z Państwa sferą prywatną, Państwa własnością lub bezpieczeństwem Państwa komputera. Tego typu ograniczenia mogą w niektórych przypadkach popaść w konflikt z ustawowo ugruntowanymi w ustawie prawami i interesami konsumenta. W tym przypadku konsumenci mogą wkroczyć na drogę prawną. Tę możliwość wyjaśniono w rozdziale 5.

3 W jaki sposób systemy DRM ograniczają Państwa możliwości korzystania z treści cyfrowych

Oferenci cyfrowych treści wyposażonych w systemy DRM mają wiele możliwości, aby bardzo dokładnie ustalić, co wolno Państwu czynić z treściami a czego nie.

DRM może ograniczać Państwa wolny wybór o tym, jakie treści chcą Państwo słuchać, czytać lub oglądać, gdzie i w jaki sposób

Od pojawienia się systemów DRM coraz bardziej zostaje ograniczona wolność korzystania z elektronicznych treści w dowolny sposób. W przypadku plików chronionych przez DRM nie możecie Państwo rypować płyty CD, aby przekształcić tytuły na inny format (np. format MP3), skopiować płyty CD lub odtworzyć jej w swoim radiu samochodowym lub na komputerze. Niektóre pliki zaszyfrowywane są wyłącznie przez oprzyrządowanie określonego operatora, podczas gdy w przypadku innych plików użyto środków służących ograniczeniu ilości możliwych kopii. Pliki mogą również zawierać elektroniczną datę upływu ważności, co oznacza, że po upływie ustalonego terminu nie można użyć pliku. Możecie Państwo na przykład obejrzeć film kupiony Online tylko w obrębie wyznaczonego okresu czasu jakim są 24 godziny. Dalszym przykładem jest umowa z oferentem usługi, który nie zezwala Państwu na sporządzanie kopii zabezpieczających; systemy DRM zapobiegają funkcjonowaniu ich, co grozi Państwu utratą kolekcji plików muzycznych, jeżeli będziecie Państwo próbować przestawić się na nowy komputer lub nowe urządzenie odtwarzające media. Ten tak zwany „Forward Lock” zapobiega również dalszej sprzedaży Państwa plików, jak jest to w zwyczaju w przypadku używanych książek, płyt CD, DVD itp.

Dalszym aspektem tego zagadnienia jest kompatybilność między zdalnie pobieranymi plikami a Państwa oprzyrządowaniem i oprogramowa-

niem. Przeprowadzony niedawno przez Europejską Organizację Konsumencką BEUC test wykazał następujące wyniki:

- w większości przypadków odtwarzanie pobranych zdalnie plików muzycznych w określonym formacie na urządzeniach, które nie są wyprodukowane dla innego formatu, jest niemożliwe a przynajmniej bardzo kłopotliwe;
- wiele firm usługowych, pozwalających na pobranie zdalne (download) i sprzedających muzykę często tylko w jednym formacie pliku, może decydować, na jakich urządzeniach pliki muzyczne dają się odtworzyć.

Oznacza to na przykład, że pobrany zdalnie plik muzyczny w określonym formacie (np. w Windows Media Audio, format WMA) nie daje się ewentualnie odtworzyć na wszystkich Państwa urządzeniach. Z reguły nie jest też możliwe przekształcenie formatu bezpośrednio w inny, co oznacza, że przykładowo pliki WMA nie mogą zostać bezpośrednio przekształcone w używany przez Apple iPod format AAC (Advanced Audio Coding). Również w przypadku treści offline ograniczenia korzystania i niemożność przekształcenia przy pomocy osprzętu playera oznacza, że nie możecie Państwo korzystać ze zbioru płyt CD, DVD itp. na pewnych urządzeniach i komputerach. Test przeprowadzony przez BEUC o „Interoperacyjności w ofertach muzycznych Online i przenośnych urządzeniach odtwarzających” znajdziecie Państwo po adresem: http://www.consumersdigitalrights.org/cms/test_interop_en.php

Sfera prywatna

DRM stosowany jest w ujęciu informacji o Państwie, a w szczególności przez usługi Online: kiedy odtwarzacie Państwo pewne piosenki, jak często je odtwarzacie, itp. Podczas gdy dane używane są z reguły do sprawdzania licencji korzystania, to czasem wykorzystuje się je również do wewnątrz-firmowych celów marketingowych, a w innych przypadkach podawane są po prostu osobom trzecim lub nawet sprzedawane. Dzięki DRM można nawet użyć płyt CD i DVD do obserwacji zachowania konsumentów. Niechlubnym przykładem był tak zwany system XCP-DRM firmy Sony BMG: do odsłuchania płyty

CD na własnym komputerze trzeba było najpierw zainstalować na własnym komputerze oprogramowanie, przy pomocy którego Sony BMG mogła śledzić, kiedy słuchano tej płyty CD, jak długo, itp. Informacje te przesyłane były Internetem do Sony BMG.

Bezpieczeństwo

Systemy DRM mogą nawet spowodować uszkodzenia Państwa komputera lub innych urządzeń. Niektóre systemy DRM są przykładowo niekompatybilne z ustawieniami Państwa komputera powodując awarię. Bezpieczeństwo stoi również wtedy na pierwszym miejscu, kiedy system DRM instaluje dodatkowe oprogramowanie na Państwa komputerze. Oprogramowanie to może popaść w konflikt z Państwa napędem DVD (jak miało to miejsce w przypadku DVD „Mr. & Mrs. Smith” w Niemczech), z Państwa oprogramowaniem do playera lub z innymi funkcjami komputera. Jeżeli oprogramowanie nawiąże połączenie z internetem, może dojść do powstania interfejsów, które mogą zostać z kolei wykorzystane przez wirusy, robaki i konie trojańskie.

Ważne! Należy o tym pamiętać:

Systemy DRM mogą mieć wpływ na to, w jaki sposób możecie Państwo korzystać z treści cyfrowych (muzyki, video, tekstów). Możliwe, że niektóre z tych ograniczeń po prostu zaakceptujecie Państwo, jeżeli wyrażicie zgodę na cenę i warunki, według których oferowane są treści. Niektóre z ograniczeń są jednakże prawdopodobnie nie do zaakceptowania lub ograniczają nawet Państwa prawa chronione ustawowo (więcej odnośnie praw w rozdziale 5). Istotna jest dlatego wiedza o tym, czy systemy DRM są stosowane i jeżeli tak, co oznacza to w odniesieniu do DVD lub płyt CD, które zamierzacie Państwo kupić lub do treści, którą zamierzacie pobrać. W następnym rozdziale podamy kilka cech charakterystycznych, na podstawie których możecie Państwo rozpoznać, czy został użyty system DRM.

4 Rozpoznanie systemu DRM

Czasem ciężko jest rozpoznać, czy treść lub oferent usługi zastosował system DRM czy też nie. Rozróżnia się tutaj między dwoma różnymi sytuacjami: DRM w przypadku materialnego medium, jak płyta CD lub DVD oraz DRM w przypadku treści rozpowszechnianej Online.

DRM w przypadku płyty CD lub DVD

W niektórych krajach ustawodawca zobowiązuje producenta stosującego system DRM do podania tego faktu. Na przykład w Niemczech, producenci muszą poinformować swoich klientów o użyciu systemu DRM, o jego właściwościach, nazwie firmy oraz adresie osoby prawnej, która jest odpowiedzialna za użycie DRM. Ustawowe obowiązki oznakowania dla firm, pracujących z systemami DRM, jak niemieckie przepisy, są nadal wyjątkiem. Większość krajów europejskich nie posiada jeszcze żadnych specjalnych przepisów oznakowywania dla DRM (uwaga: ewentualnie istnieją przepisy dla oznakowań według ogólnych Przepisów Ochrony Konsumenta, jak wyjaśniono w rozdziale 5). Również i na płaszczyźnie UE nie istnieją formalne przepisy oznakowań dla systemów DRM.

Nawet w krajach, w których nie istnieją specjalne przepisy o systemach DRM, wiele producentów płyt CD i DVD lub oferentów kontrolowanych przez DRM treści decyduje się dobrowolnie na podawanie w takiej czy innej formie o stosowaniu lub niestosowaniu systemu DRM. Jednym z powodów ku temu są niektóre wyroki sądowe z poprzednich lat, wywierające nacisk na producentów płyt CD i DVD, aby wskazywali konsumentowi na zastosowanie technologii DRM oraz na skutki, jakie mogą nastąpić w związku z korzystaniem z produktu. Jeżeli tego nie uczynią, producenci mogą zostać obciążeni w momencie, gdy płyty CD nie spełniają oczekiwań konsumenta (patrz rozdział 5 odnośnie szczegółów). Poniżej podamy Państwu przykłady na to, jak mogą wyglądać tego rodzaju (dobrowolne) inicjatywy znakowań i na co musicie Państwo uważać przy zakupie płyty CD.

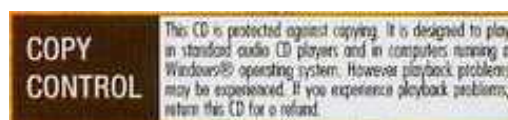
Jeżeli na przykład spostrzeżecie zdanie typu „Ta płyta CD jest chroniona” na tylnej stronie opakowania płyty, wiecie już, że został zastosowany system DRM. Dalszym przykładem jest obecność następujących logo coraz częściej spotykanych w Europie i w USA:

To logo zostało zaprojektowane przez Międzynarodowy Związek Przemysłu Fonograficznego (International Federation of the Phonographic Industry - IFPI, <http://www.ifpi.org>). Według wytycznych IFPI odnośnie znakowań, producenci powinni wyraźnie podać, na jakich urządzeniach lub platformach płyty CD dają się odtworzyć bezproblemowo, a na jakich urządzeniach i platformach nie dają się odtworzyć, czy płytę CD można używać na komputerze i jakie oprzyrządowanie i oprogramowanie jest konieczne do odtworzenia jej. Producenci powinni umieszczać również dalsze informacje jak np. adres internetowy lub numer infolinii serwisowej. To znakowanie IFPI jest tylko jedną z wielu prób ujednoczenia znakowania systemów DRM. Poza znakowaniem IFPI istnieje jeszcze duża liczba różnych innych znakowań na rynku. Najczęściej stosowane znakowania to:

Playability on / Abspielbarkeit auf / Lecture sur				
	CD Audio Home player / lecteur	✓	PC, min. Win 95/64 MB RAM, Pentium II 233	✓
	Others / Sonstige / Autres	< 100%	Mac	—
			Others / Andere / Autres	—

Info: www.bmg-copycontrol.info

Szczegółowy przegląd, patrz: Campaign for Digital Rights: Copy protected CDs, <http://ukcdr.org/issues/cd/warnings/>

Ważne! Pamiętajcie Państwo o tym:

Prosimy dokładnie sprawdzić płyty CD i DVD, które kupujecie. W przyszłości należy oczekiwać, że coraz więcej producentów płyt CD i DVD będzie podawać, czy stosują technologię DRM. Jeżeli nie podobają się Państwu ograniczenia, możecie Państwo sami zdecydować, czy kupicie płytę CD lub DVD, czy nie. Jeżeli kupiliście już jednak produkt, może być trudno pomyślnie argumentować, że produkt nie spełnia Państwa oczekiwań, szczególnie gdy zostali Państwo w wystarczającym stopniu odpowiednio ostrzeżeni na etykiecie (więcej w rozdziale 5). Powinni Państwo jednakże wiedzieć, że wśród mecenasów, polityków, grup konsumentów i reprezentantów przemysłu coraz częściej dyskutuje się o tym, kiedy ostrzeżenie o DRM jest konieczne a kiedy nie.

Systemy DRM w przypadku treści Online (pobierania)

Etykieta IFPI obowiązuje tylko dla płyt CD i DVD, ale nie dla muzyki i innych treści, kupionych jako plik Online. Dlatego przy zakupie Online jest tym trudniej rozpoznać, czy zastosowano systemy DRM. Mimo tego jest kilka cech, które pomogą Państwu w ustaleniu, czy zastosowano system DRM, czy nie.

Istnieje kilka modeli handlowych, oferowanych wyłącznie z DRM

Usługi, które z reguły używają formy DRM to usługi Pay-per-View lub wypożyczalnie filmów Online. Również i najczęstsze komercyjne usługi oferujące pobieranie muzyki pracują z DRM, jak np. Real Networks lub iTunes. W innych

rodzajach usług nie należy oczekiwać raczej systemów DRM: W byłym Napster można było wcześniej pobierać bezpłatnie muzykę. Teraz nowe przedsiębiorstwo Napster stosuje technologię DRM aby zapewnić, że korzysta się z zakupionych treści tylko zgodnie z warunkami licencji. Niekiedy oferenci usług używają również loga, dającego wskazówkę na zastosowanie DRM, jak np. logo „PlaysForSure” firmy Microsoft.

Ograniczenia w korzystaniu mogą wskazywać na to, że zastosowano DRM

Punktem zaczepienia dla obecności systemu DRM jest ograniczenie możliwości korzystania z pliku do pewnych rodzajów (np. możliwa jest tylko ograniczona ilość kopii lub niemożliwość przesyłania kawałków muzycznych do kogoś innego). Dalszą wskazówką zastosowania DRM jest fakt, że zakupione Online pliki można odtwarzać tylko na określonych urządzeniach (np. iPod firmy Apple gra tylko przeboje, które pobierane są z iTunes, ale nie gra chronionych plików innych oferentów oraz tych, które nie mają ograniczenia DRM).

Należy zapoznać się z warunkami korzystania

Dobrym sposobem dowiedzenia się więcej o zastosowaniu systemu DRM jest zapoznanie się z warunkami korzystania oferenta usług Online, znanych również jako umowy licencyjne użytkownika ostatecznego (End-User License Agreements - EULA). Jeżeli w licencji podano, że możecie Państwo sporządzić tylko pięć kopii, użyć pliku tylko na dwóch różnych urządzeniach do odtwarzania lub słuchać tylko przez godzinę, to w grę wchodzi DRM. Dalszą możliwą wskazówką na użycie technologii DRM jest wyjaśnienie dla Państwa w warunkach umowy, że musicie Państwo pobrać u oferenta specjalne oprogramowanie do odtworzenia (Player).

Należy zwracać uwagę na format pliku

Jeżeli Państwo spostrzeżecie, że chodzi o plik AAC, to jest on najprawdopodobniej zaszyfrowany systemem DRM „Fair Play” firmy Apple. Jeżeli rozszerzenie pliku brzmi na „wma” lub „asf”, to plik jest zaopatrzony w system DRM firmy Microsoft. Możecie Państwo w ten sposób ustawić Państwa system operacyjny, aby rozszerzenia plików były zawsze widoczne. W

pliku pomocniczym możecie się Państwo dowiedzieć, w jaki sposób możecie to ustawić na własnym systemie; hasła brzmią np. „rozszerzenie pliku” lub „rozszerzenie nazwy pliku”.

5 DRM i ustawa

Słyszeli Państwo może już o firmach muzycznych, które zaskarżyły konsumentów, którzy ominęli blokady DRM w cyfrowych kawałkach muzycznych. Jednocześnie słyszy się o przypadkach, kiedy to konsumenci idą przed sąd, aby zaskarżyć firmy stosujące systemy DRM. Gazety relacjonują często, że systemy DRM mogą naruszyć prawa konsumentów. Prawny status systemów DRM oraz prawny status konsumentów w związku z tym jest pod różnymi względami niejasny. W niniejszym rozdziale naświetlimy te aspekty i damy Państwu odpowiedzi na między innymi następujące pytania:

- Czy obchodzenie lub deaktywacja systemów DRM są nielegalne?
- Czy macie Państwo prawo do sporządzania prywatnych kopii?
- W jaki sposób chroniona jest prywatna sfera konsumenta?
- Czy konsumenci mogą żądać, aby ich płyty CD funkcjonowały na każdym urządzeniu?

Większość ustawowych przepisów wywodzi się z prawa Unii Europejskiej. Obecnie nie ma specjalnych regulacji UE, bezpośrednio chroniących użytkowników przed treściami chronionymi DRM. Ale również i ogólne prawo autorskie oraz prawo ochrony konsumenta może przyczynić się do tego, by nadać konsumentom prawny status w celu ochrony jego interesów w stosunku do firm stosujących systemy DRM. Dlatego skoncentrujemy się na przepisach obowiązujących w prawie europejskim. Tym samym możemy Państwu dać pierwszą wskazówkę na to, jak mogłyby wyglądać przepisy w Państwa kraju. Należy jednakże zauważyć, że wytyczne UE zwykle nie dają konsumentowi bezpośrednich praw w jego ojczyźnie. Jednakże zobowiązują ustawodawcę do implementowania ustaw, przekształcających przepisy europejskie w prawo narodowe. Sposób, w który kraje członkowskie implementują

prawo europejskie, może być różny w zależności od krajów. Prosimy zwrócić się do Związku Ochrony Konsumenta w swoim kraju, w celu zasięgnięcia dokładniejszych informacji na temat sytuacji ustawowej.

Offline czy Online: spora różnica

Z punktu prawnego istnieje duża różnica w tym, czy treści opracowywane są offline czy Online. Powiedzmy, że kupiliście Państwo normalnie wydrukowaną książkę. Po zakupie jesteście posiadaczami książki. Co możecie z nią zrobić, jest uregulowane w ogólnych prawach autorskich oraz prawie własności: możecie Państwo ją sprzedać, komuś pożyczyć lub skopiować. Z reguły nie wolno sprzedawać Państwu żadnych kopii tej książki lub skanować jej i wstawiać do internetu. Jak później wyjaśnimy, tylko dla produktów materialnych, ale nie dla treści cyfrowych pobieranych z Internetu, obowiązują poza tym szczególne przepisy Prawa Ochrony Konsumentów.

W przeciwieństwie do tego zakupujecie w przypadku treści cyfrowej, oddanej do dyspozycji Online, licencję, np. na elektroniczną książkę (E-Book). I w tym przypadku obowiązuje prawo autorskie. Dodatkowo w przepisach państwa licencji, to znaczy w Państwa umowie z oferentem usługi, może być dokładnie wyszczególnione, co wolno Państwu robić z zakupioną treścią, a czego nie wolno. Jeżeli będzie to kontrolowane przez system DRM, urządzenia użyte do odczytania elektronicznej książki, będą sprawować kontrolę nad jej korzystaniem – mogą one nawet zapobiec pewnemu rodzajowi korzystania, które dozwolone jest według praw autorskich (patrz rozdział 5), jak np. sporządzania prywatnych kopii tekstu. Co wolno Państwu robić z plikiem, a czego nie wolno, opisane jest dokładnie w licencji i nie musi się pokrywać z legalnymi przywilejami, które należałyby się Państwu według obowiązującego prawa autorskiego. Licencja jest umową zawartą między Państwem a oferentem usług, który pozwala Państwu na czynienie pewnych rzeczy z zakupioną przez Państwa treścią Online.

Według Państwa umowy z oferentem usług macie Państwo być może prawo do słuchania ka-

walka muzycznego przez tydzień i sporządzenia z niego pięciu kopii, do grania go na trzech różnych urządzeniach itp. Inne częste przykłady, to niemożność wysłania pliku mailem do przyjaciela, zakaz sprzedaży lub nowe przemieszanie, itp. Niektóre z tych ograniczeń idą być może zbyt daleko i nie są być może legalne (odnośnie legalności niektórych przepisów umownych patrz w rozdziale 5). Na wszelki wypadek należy sprawdzić „Warunki umowy” firm usługowych typu Napster, iTunes, Realplayer Music Store, Movielink i innych firm usługowych oferujących Online.

Systemy DRM są co prawda ustawowo chronione, ale i konsument jest chroniony przeciwko niektórym regulacjom DRM

Zakaz włamywania się do systemu komputerowego

Zakaz włamywania się do systemu komputerowego zabrania w wytycznej UE o prawach autorskich łamania zabezpieczeń systemu DRM (tzw. „hakowania”) lub pomagania w tym innej osobie. Zakaz włamywania się do systemu komputerowego obowiązuje nawet w sytuacjach, w których wydaje się Państwu, że macie uzasadnione powody lub jesteście do tego upoważnieni, bo przykładowo zgodnie z prawem wolno w Państwa kraju sporządzać kopie z płyty CD, konwertować treść formatu MP3 lub rozpowszechniać treść wykorzystując ją w klasie szkolnej – to tylko kilka przykładów. Wszystko jedno, czy posiadacie te upoważnienia w przypadku mediów chronionych przez DRM, czy też nie: jeżeli treść jest chroniona przez system DRM, nie wolno Państwu usuwać DRM i nie wolno obchodzić go. Obowiązuje to zarówno dla treści chronionych przez DRM, które pobieracie Państwo z Internetu, jak na przykład dla kawałków muzycznych, które zakupiliście w sklepie muzycznym Online. Poza tym zabronione jest zarobkowe rozpowszechnianie środka pomocniczego, umożliwiającego obejście systemu DRM. Definicja środka pomocniczego jest ogólnie bardzo szeroka i obejmuje nie tylko oprogramowanie, używane do obejścia DRM, ale i oferowanie informacji o tym, w jaki sposób można obejść systemy DRM oraz reklamę o tego typu środkach pomocniczych lub instrukcji.

W zależności od ustawodawstwa Państwa kraju oraz w zależności od tego, czy obchodzicie te systemy do celów zarobkowych czy prywatnych, możliwe sankcje sięgają od kar cywilnych do kar za przestępstwo kryminalne (kary pieniężne, kary pozbawienia wolności, itp.). Ważne jest również, abyście Państwo wiedzieli, że nadal panuje niepewność i trwają spory odnośnie tych przepisów.

Państwa przywileje według praw autorskich ...

Dobrą wiadomością jest zwykle zagwarantowanie przez prawo autorskie pewnego rodzaju korzystania z treści, bez uprzedniej konieczności postarania się o zezwolenie przez właściciela praw (firmy płytowej, studia filmowego, wydawnictwa, itp.). W tym rozdziale wyjaśnimy te przywileje. Prosimy jednakże mieć wyrozumienie na to, że możemy tylko krótko wyjaśnić ten związek i nie możemy odpowiedzieć na wszystkie pytania, które Państwo mają. Pod koniec tej ulotki znajdziecie Państwo linki do stron, gdzie możecie Państwo zasięgnąć obszernych informacji.

Ustawa przewiduje tak zwane wyjątki w prawie autorskim właściciela praw. Wyjątki te zezwalają konsumentowi przeprowadzić określone czynności, które w innych przypadkach stanowiłyby naruszenie praw autorskich, jeżeli właściciel praw nie wydałby na nie zgody. W większości krajów europejskich istnieją między innymi następujące wyjątki:

- Wyjątek prywatnego kopiowania: wolno Państwu sporządzać kopię zabezpieczającą do własnych celów naukowych lub badawczych lub zrobić kopię dla swojej rodziny lub dobrego przyjaciela. Nie wolno tylko sporządzać kopii do celów sprzedaży.
- Wyjątek do celów kształcenia i celów naukowych: jeżeli wykonujecie zawód nauczyciela lub jesteście naukowcem, wolno Państwu skopiować lub przesłać tekst, piosenkę itp. w ramach materiału prezentacyjnego. Cel ten nie może mieć jednak natury handlowej.
- Wyjątek do celów cytowania: z artykułu, książki, sprawozdania, filmu, itp. wolno Państwu pod pewnymi warunkami cytować w ce-

lach krytyki lub recenzji własnej pracy, jeżeli została ona obecnie opublikowana.

- Wyjątek dla parodii: wolno Państwu z tekstów, piosenek, filmów itp. cytować w celu sporządzenia karykatur lub parodii.

Wyjątki w prawie autorskim mają przynieść korzyść konsumentowi, ale nie są prawami w tym znaczeniu, że dają konsumentowi zindywidualizowane prawo, na które możecie się Państwo bezpośrednio powoływać. Skutkuje to w tym, że sędzia decydujący o tym, czy można zastosować wyjątek, musi rozważyć interesy osoby profitującej wobec praw wyłączności właściciela praw. Z tego powodu nazywamy tutaj wyjątki w prawie autorskim „przywilejami” a nie „prawami”.

... i w jaki sposób przywileje te są ograniczane przez systemy DRM

Problem z tymi wszystkimi przywilejami jest tego rodzaju: do tej pory jest niejasne, w jaki sposób można dochodzić tych przywilejów, jeżeli zastosowano system DRM i nie wolno go obejść. Większość przepisów narodowych oraz prawo UE nie dają na to do tej pory żadnej odpowiedzi. Prawo UE zobowiązuje poszczególne kraje raczej nieśmiało, aby zagwarantowały, by konsumenci mogli faktycznie dochodzić praw odnośnie tych wyjątków, również w przypadku użycia systemu DRM – nie podając dokładnie, w jaki sposób można to osiągnąć. Tylko kilka krajów członkowskich wprowadziło regulacje odnośnie ochrony interesów konsumentów.

We Francji wiele dyskutowano o możliwych inicjatywach ustawowych w celu umocnienia wyjątku kopiowania prywatnego. Niemieckie prawo autorskie zobowiązuje właściciela praw do oddania w ręce konsumenta koniecznych środków, aby mógł on zastosować kopie do celów pracy, prac badawczych, ilustratorskich i (w ograniczonym stopniu) do sporządzania prywatnych kopii. W Danii zastosowano postępowanie ugodowe, które ma pomóc konsumentowi w wykorzystaniu treści w określony sposób, jeżeli jest on w tym ograniczony w wyniku zastosowania systemu DRM. Portugalskie prawo autorskie mówi wyraźnie, że systemy DRM nie powinny przeszkadzać w korzystaniu z treści

zgodnie z zasadą „fair-play”. Właściciele praw w Portugalii zachęca się w zastosowaniu dobrowolnych środków w celu zagwarantowania tego, ale konsumenci mogą też zwrócić się do placówki arbitrażowej. Jest to tylko kilka przykładów. Jeszcze się okaże, jak skuteczne są te regulacje w praktyce i czy inne kraje przejmą to również, czy też ustawodawcy w Europie opracują dodatkowe regulacje, które wyjaśnią sytuację konsumentów.

Nawet, jeżeli zgodnie z ustawodawstwem swojego kraju macie Państwo przywilej korzystania, to Państwa prawa mogą zostać obcięte na podstawie umowy między Państwem a oferentem usługi lub treści. Wolność umowy oznacza, że dozwolona jest sprzedaż produktów z pewnymi ograniczeniami. Oferent może zdecydować o tym, czy te zdefiniowane przywileje nie dają się zastosować. Odnośnie tych problemów panuje jeszcze żywa dyskusja. Często wyżej wymienione przywileje są „wykliknięte” po kliknięciu przycisku „akceptuję” podczas przeprowadzania transakcji handlowej Online. Dlatego jest tak ważne, abyście Państwo dokładnie zapoznali się z warunkami handlowymi, zanim kupicie treści, a w szczególności przy zakupie treści Online.

Ważne! Prosimy o tym pamiętać:

Prawo autorskie zawiera wyjątki, które mogą przynieść Państwu korzyści. Nie jest jeszcze jasne, w jaki sposób należy je wywalczyć. Producenci i oferenci usług mają prawo umownej zmiany postanowień, dlatego muszą Państwo koniecznie przeczytać warunki handlowe. Jeżeli nie zgadzacie się Państwo na oferowane warunki, możecie zdecydować się odrzucenie ich. W końcu oznacza to jednak, że nie możecie kupić produktu. Prawdopodobnie nie będzie to dobry decyzja, jeżeli treści nie da się otrzymać w innym miejscu. Na zastanowienie zasługuje jednak fakt, że tym samym daliśmy wyraźną odpowiedź oferentowi produktu lub usługi, jeżeli nie zakupimy produktów lub usług, z których nie jesteśmy zadowoleni, co oznacza, że konsument nie jest gotowy akceptować niekorzystnych lub restrykcyjnych warunków.

Pomaga to rynkowi do lepszego zrozumienia Państwa życzeń i zamiłowań. Nie oznacza to jednak, że jako konsumenci nie macie państwo mimo wszystko kilku praw przeciwko nieuczciwemu stosowaniu systemów DRM. W kolejnym rozdziale wyjaśnimy, w jaki sposób możecie bronić swoich interesów zgodnie z Prawem Ochrony Konsumenta.

DRM Prawo Ochrony Konsumenta

Wprowadzenie

Prawo Ochrony Konsumenta chroni konsumentów przy zawieraniu transakcji handlowych ze stronami sprzedającymi Państwu towary lub usługi, np. płyty CD lub treści Online. Chroni konsumenta w różnych fazach:

- Przed zakupem: sprzedawcy są zobowiązani oddać do dyspozycji pewne informacje; nie wolno im stosować mylących taktyk handlowych.
- Podczas zawierania umowy: tutaj obowiązuje prawo umowy.
- Po dokonaniu transakcji zakupu: jeżeli konsument otrzymał produkt, jest chroniony przepisami o wadliwych produktach oraz przepisami o odpowiedzialności za produkty.

Dodatkowo istnieją specyficzne zobowiązania, jak na przykład obowiązek ochrony sfery prywatnej klienta.

Obowiązek informowania konsumenta o DRM

Ogólne Prawo Ochrony Konsumenta opisuje szczegółowo rodzaj informacji przekazywanych konsumentowi. W związku z treściami cyfrowymi i systemami DRM, oferenci towarów i usług muszą oddać do dyspozycji wszelkie informacje, które potrzebują konsumenci, aby podjąć właściwą decyzję. Oznacza to między innymi kolejno:

- podanie faktu, jakim jest zastosowanie technologii DRM;
- czy oznacza to, że płytę CD, DVD lub pobrane kawałki można używać tylko na określonym urządzeniu względnie przy użyciu odpowiedniego oprogramowania;
- czy wolno sporządzać kopie plików czy nie;

- czy produkt instaluje dodatkowe oprogramowanie na Państwa komputerze;
- specyficzne wymagania stawiane oprogramowaniu i oprzyrządowaniu;
- czy DRM kontroluje Państwa sposób użytkowania;
- czy istnieją ograniczenia w korzystaniu z treści Online;
- czy pobraną treść można przegrać w pewnej określonej ilości.

Jeżeli sprzedawca zatrzymuje tego typu informacje – i Państwo podejmą decyzję, którą by Państwo nie podjęli, gdyby wiedzieli Państwo o tych sprawach – to sąd uważałby zachowanie sprzedawcy za niedopuszczalne.

Nieuczciwe warunki umowy są zabronione

Kraje członkowskie UE powinny zadbać o narodowe regulacje, które uważają postanowienie umowy za nieuczciwe, jeżeli spowoduje ono znaczną nierównowagę między prawami stron powodując zobowiązania oparte na umowie. Obowiązuje to szczególnie tak zwane „umowy standardowe”, nie pozostawiające żadnej swobody ruchów dla indywidualnych uzgodnień. Albo je Państwo zaakceptujecie, albo nie wolno Państwu korzystać z usługi. W przypadku prawie wszystkich umów regulujących zakup treści cyfrowych Online, chodzi o tego typu umowy standardowe.

Tutaj jest lista niektórych podejrzanych uzgodnień w umowach zawieranych z konsumentami, które mogą prowadzić do nierównowagi w związkach między Państwem a oferującym usługi (lista jest niechybnie niekompletna i niektóre elementy muszą jeszcze zostać potwierdzone przez wyroki sądowe):

- Zastrzeżenie możliwości jednostronnej zmiany warunków umowy zostało wykorzystane np. przez iTunes. Według niego Apple mógł zmienić ilość kopii kawałka muzycznego jeszcze po zakupieniu go i pobraniu go na swój komputer.
- Mimo, iż niektóre systemy DRM przedstawiają dla Państwa komputera być może ryzyko, sprzedawcy wolno użyć szeroko pojętego wykluczenia odpowiedzialności, dzięki czemu

może on wykluczyć odpowiedzialność za różne rodzaje szkód.

- Sprzedawca może ograniczyć możliwość publicznej krytyki produktu.
- W wyniku zakupu produktu, sprzedawca może kontrolować Państwa korzystanie z treści.
- Produkt funkcjonuje tylko z oprogramowaniem i/lub oprzyrządowaniem, oddanym do dyspozycji przez tego samego sprzedawcę lub przez poleconego przez sprzedawcę oferenta.

Płyty CD i DVD chronione przez DRM, nie spełniające uzasadnionych oczekiwań konsumenta

Prawo Ochrony Konsumenta służyło często w praktyce do tego, aby wywalczyć roszczenia prawne w stosunku do firmy płytowych. Były to przede wszystkim przypadki, gdy konsumenci kupili płytę CD lub DVD, która nie spełniała ich oczekiwań, na przykład, ponieważ chcieli sporządzić kopię dla swoich członków rodziny lub nie mogli ich odsłuchać w radioodtwarzaczu samochodowym. Ogólna regulacja Prawa Ochrony Konsumentów podaje, że konsument może mieć pewne uzasadnione oczekiwania, które produkt musi spełnić. Jeżeli oczekiwania te nie zostaną spełnione, uważa się, że produkt nie dotrzymuje warunków umowy. Upoważnienie do oczekiwania pewnych cech może mieć kilka powodów:

- rodzaj, w jaki produkt jest zwykle używany,
- rodzaj, w jaki produkt został zakupiony,
- uzgodnienie z oferentem (tzn. umowa), lub
- ponieważ konsument ma pewne prawa ustawowe, co ma miejsce w przypadku sporządzania kopii do celów prywatnych.

Jeżeli produkt lub usługa nie spełnia Państwa uzasadnionych oczekiwań i nie byli Państwo przedtem odpowiednio o tym poinformowani, to produkt może być uważany za wybrakowany i ewentualnie mają Państwo prawo do oddania go i zażądania swoich pieniędzy. Czego możecie Państwo odpowiednio oczekiwać od płyty CD lub od DVD? Pytanie to nie jest jeszcze w dużej mierze wyjaśnione. Odnośnie tego zagadnienia zostało wydanych tylko niewiele wyroków sądowych, a jeszcze mniej wyroków jest odnośnie usług Online. Dlatego nie wolno zestawiać w tym miejscu żadnych zasadniczych reguł. Niniejsze wyroki sądowe zwracają uwagę na to, że konsu-

mentowi wolno zasadniczo oczekiwać, że może on odtwarzać płyty CD na wszystkich odpowiednich urządzeniach, włącznie z komputerami, laptopami i radioodtwarzaczami. O wiele bardziej sporna jest kwestia, czy konsumentom wolno oczekiwać, że wolno mu sporządzać kopie dla członków rodziny. Obecnie nie wszystkie przepisy praw autorskich w krajach członkowskich przewidują wyjątek dla kopii prywatnych.

Owcześnie obowiązują przepisy odnośnie wykraczania przeciwko umowie w większości krajów tylko dla produktów materialnych jak płyty CD lub DVD, ale nie dla usług Online, na przykład dla pobieranej z Internetu muzyki lub płatnej telewizji (Pay-TV). Stanowi to dalszą lukę ustawową w ochronie konsumenta przeciwko nieuczciwemu zastosowaniu systemów DRM.

Ważne! Prosimy pamiętać:

Obowiązek informowania konsumenta o obowiązywaniu pewnych ograniczeń oznacza dla Państwa również, że macie Państwo o wiele słabszą bazę argumentowania, jeżeli będziecie twierdzić, że produkt nie spełnia Państwa oczekiwań w przypadku, gdy byliście o tym ostrzeżeni. Jeżeli zostali Państwo poinformowani o ograniczeniach produktu, nie możecie więcej twierdzić, że nie oczekiwaliście pewnych ograniczeń. W razie wątpliwości produkt nie jest już „wadliwy” lub „z usterkami”, lecz spełnia warunki Państwa umowy zawartej ze sprzedawcą. Z tego powodu ważne jest, aby sprawdzili Państwo dokładnie płyty CD, DVD oraz warunki umowy usług Online.

DRM i odpowiedzialność za produkt

Według wytycznej UE odnośnie odpowiedzialności za wadliwe produkty, kraje członkowskie UE powinny zagwarantować konsumentom pewne prawa, jeżeli doznają szkody na skutek wadliwych produktów. Wytyczna ta obowiązuje dla towarów materialnych, powodujących szkody, typu płyty CD lub DVD. Produkt uważany jest za wybrakowany, jeżeli nie spełnia wymogów bezpieczeństwa, które konsumentowi wolno oczekiwać, przy czym musi być uwzględniona prezentacja produktu, korzystanie, które kon-

sument może stosownie spodziewać się oraz okres czasu, w którym produkt został wprowadzony w obieg.

Przypadek wadliwego produktu, który niedawno wydarzył się, to sprzedawane przez firmę BMG płyty CD. Zostały one wyposażone w system DRM XCP. Aby móc wysłuchać tego typu płyty CD na komputerze, konsumenci musieli zainstalować oprogramowanie, które sprawiło, że ich komputery stały się podatne na wirusy lub inne szkodliwe programy (Malware). Przypadek ten stał się znany na całym świecie pod nazwą „skandal Sony Rootkit”.

Jeżeli Państwa twarde dyski lub odtwarzacz DVD zostały uszkodzone na skutek użycia płyty CD lub DVD, możecie Państwo zgłosić roszczenie z tytułu odpowiedzialności za produkt. Wytyczna daje się zastosować tylko wtedy, gdy zostały wyrządzone stosunkowo ciężkie szkody. Według wytycznej szkoda powinna wynosić minimum 500 euro, aby można było zgłosić roszczenie z tytułu odpowiedzialności za produkt. Poza tym uszkodzona rzecz powinna być przeznaczona do użytku prywatnego względnie do konsumpcji i używali jej Państwo wyłącznie prywatnie lub konsumowali ją wyłącznie prywatnie.

Obowiązek ochrony i respektowania sfery prywatnej konsumentów

Niektóre systemy DRM mogą zostać również wykorzystane do tego, aby wysledzić Państwa osobiste przyzwyczajenia i informacje. Ma to miejsce szczególnie często w przypadku usług Online. Podczas opracowywania Państwa danych osobowych, handlowcy Online muszą zachować wytyczną UE o ochronie danych. Dane osobowe to wszelkie informacje o zidentyfikowanej lub dającej się zidentyfikować osobie fizycznej, a mianowicie o Państwie. Do danych osobowych należy adres, numer karty kredytowej, informacje o rzeczach, które Państwo kupili, kiedy je Państwo kupili i wiele innych informacji. Przykładami na „opracowanie” danych jest gromadzenie danych osobowych zapisanych i ich przekazywanie osobom trzecim, np. innym firmom, wykorzystującym te dane do celów reklamy.

Dane osobowe mogą zostać tylko wtedy ujęte i wykorzystywane dalej, jeżeli istnieją ku temu prawne powody, np.:

- jeżeli wyraźnie udzieliliście Państwo na to swojej zgody;
- jeżeli opracowanie danych jest konieczne do przeprowadzenia umowy, na którą wyrazili Państwo zgodę, np. do celów wystawienia rachunku; oraz
- jeżeli opracowujący lub osoba trzecia ma prawne roszczenia w stosunku do nich i nie stoi to w konflikcie z podstawowymi prawami konsumenta.

Jednostka gospodarcza gromadząca Państwa dane jest poza tym zobowiązana do zagwarantowania, aby:

- dane zostały opracowane uczciwie i zgodnie z prawem;
- dane zostały opracowane do wyraźnych celów i były odpowiednio traktowane;
- dane były ważne i nie były nadmiernie pobrane w stosunku do celu, do którego zostały ujęte;
- dane były dokładne, a w miejscu, gdzie jest to konieczne, były aktualne;
- konsumentowi były oddane do dyspozycji odpowiednie środki, aby poprawić, wykasować lub zablokować nieprawidłowe dane o sobie;
- dane identyfikujące pojedyncze osoby nie były przechowywane dłużej niż jest to konieczne.

Ogólnie macie Państwo prawo dowiedzieć się o tożsamości osoby gromadzącej Państwa dane, o celu opracowania Państwa danych oraz wszelkich dalszych informacji koniecznych do zagwarantowania uczciwego opracowania Państwa danych osobowych. Macie Państwo również zawsze prawo zgłoszenia sprzeciwu przeciwko opracowywaniu Państwa danych osobowych do celów bezpośredniego marketingu.

Jeżeli nie jesteście Państwo pewni, to pomocne może okazać się sprawdzenie „Ustawy o ochronie danych osobowych” lub „Polityki chroniącej dane komputerowe” na stronie Web oferenta. W każdym razie macie Państwo prawo do zażądania i otrzymania od oferenta treści, informacji o

danych osobowych oraz o ich opracowaniu. Jeżeli macie Państwo podejrzenie, że Państwa dane osobowe nie zostały wykorzystane w sposób współmierny, zalecamy Państwu nawiązać kontakt z Państwa narodowym inspektorem ochrony danych osobowych od ochrony danych komputerowych.

Listę narodowych inspektorów ochrony danych osobowych komputerowych znajdziecie Państwo tu:

http://ec.europa.eu/justice_home/fsj/privacy/index.htm

Odnosnie dalszych informacji na ten temat patrz również:

<http://www.consumersinternational.org/>

No tak, macie Państwo kilka praw... i co teraz z nimi zrobicie?

Całkiem ogólnie – jeżeli macie Państwo z powodu systemu DRM problemy z płytą CD lub DVD, to powinni Państwo najpierw przedstawić go swojemu sprzedawcy, u którego kupiliście produkt. Często określony jest termin 7 lub 14 dni, w przeciągu których wolno Państwu oddać produkt i zażądać zwrotu ceny kupna lub talonu. Najlepiej, jak sprawdzicie Państwo te przepisy przed zakupem produktu. Po przeprowadzeniu kupna odpowiednie informacje powinny być umieszczone na Państwa pokwitowaniu, na rachunku lub w warunkach umowy. Dla treści Online oferentów usług pobierania plików, nie istnieją żadne porównywalne przepisy.

W przypadku treści offline i Online macie Państwo w zależności od tego, w jakim kraju macie Państwo swoje stałe miejsce zamieszkania, możliwość złożenia apelacji w niezależnej placówce arbitrażowej – lub bezpośrednio w sądzie. Niezależne placówki arbitrażowe są na przykład w Szwecji i Danii. Odnosnie dalszych informacji należy zwrócić się do swoich krajowych organizacji ochrony konsumenta.

W niektórych przypadkach Państwa organizacja ochrony konsumenta jest w stanie i chce, aby Państwa przypadek reprezentować przed sądem lub w innej placówce (uwaga: nie wszystkie kraje przewidują tę możliwość postępowania prawnego). Organizacje ochrony konsumenta we

Francji reprezentowały na przykład konsumentów, którzy kupili płyty CD i nie mogli ich kopiować ani słuchać w radioodtwarzaczu samochodowym. Również w Niemczech i Norwegii organizacjom ochrony konsumentów wolno reprezentować przed sądem zbiorowe interesy konsumentów. W Wielkiej Brytanii organizacje ochrony konsumentów apelowały do krajowych urzędów ochrony konkurencji, ponieważ iTunes Musicstore firmy Apple oferował przeboje w Wielkiej Brytanii drożej niż w innych krajach europejskich. W USA odnieśli sukces reprezentanci interesów konsumentów (w tym przypadku m.in. Electronic Frontier Foundation) przeciwko natrętnej technologii XCP firmy Sony BMG. Byli oni siłą napędową żądania przyrzeczenia od firmy Sony, że nie będzie ona więcej stosowała tej technologii i zwróci konsumentom odszkodowanie za kupione płyty CD z systemem XCP.

6 Listy sprawdzeń

Na to musicie Państwo uważać przy zakupie (listy nie są zakończone):

	CD lub DVD	Treść Online (pobranie)
Gdzie stoją ważne informacje?	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Etykiety i informacje o zabezpieczeniu przed kopiowaniem w produkcie lub na nim (patrz rozdział); tzw. „licencje zafoliowane” lub licencje „shrink-wrap”, które trzeba przyjąć podczas procesu instalacji. Licencje „shrink-wrap” to licencje, których treść widoczna jest dopiero po otwarciu produktu. 	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Towarzyszące warunki handlowe, które można znaleźć gdzieś na stronie Web oferenta, lub pojawiające się (więcej lub mniej wyraźne/widocznie) podczas procesu instalacji lub zakupu („licencje zafoliowane” lub licencje „shrink-wrap”).
Ograniczenia w korzystaniu	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Czy wolno w ogóle sporządzać kopie (np. kopie zabezpieczające)? ☐ Czy istnieją ograniczenia odnośnie ilości kopii, które wolno sporządzać? ☐ Czy wolno rypować CD/DVD i konwertować treści w inne formaty jak pliki MP3? ☐ Czy istnieją ograniczenia w związku ze sposobem, w jaki można produkt wysłuchać, obejrzeć lub przeczytać (czy te działania są np. ograniczone do pewnego okresu czasu i określonej ilości używania)? ☐ Czy wolno treść wymieniać, podawać dalej lub sprzedawać dalej i jeżeli tak, to na jakich warunkach? ☐ Czy istnieją ograniczenia odnośnie korzystania z oprogramowania? 	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Czy wolno w ogóle sporządzać kopie (np. kopie zabezpieczające)? ☐ Czy istnieją ograniczenia odnośnie ilości kopii? ☐ Czy wolno przekształcać pliki na inne formaty, np. nie chronione pliki MP3? ☐ Czy wolno przekazywać treść na inną płytę CD lub twardego dysku? ☐ Czy wolno pobierać treści strumieniowo? (treści w formie streaming (strumieniowe przesyłanie danych) nie są zapisywane w pamięci na stałe) ☐ Czy istnieją ograniczenia odnośnie sposobu, w jaki można produkt wysłuchać, obejrzeć lub przeczytać (czy te działania są np. ograniczone do pewnego okresu czasu i określonej ilości używania)? ☐ Czy wolno treść wymieniać, podawać dalej lub sprzedawać dalej i jeżeli tak, to na jakich warunkach?
Kompatybilność	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Czy podczas korzystania jest się ograniczonym do specjalnych urządzeń odtwarzających (odtwarzacz do płyt CD, komputer, laptop, radioodtwarzacz samochodowy itp.)? 	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Czy istnieją ograniczenia odnośnie rodzaju urządzenia odtwarzającego, które można używać (specjalne oprogramowanie, przenośny sprzęt audio, elektroniczne urządzenia laserowe itp.), aby odtworzyć treść? ☐ Czy zakupioną treść wolno przenosić na inne urządzenia? ☐ Czy istnieją ograniczenia odnośnie ilości dozwolonych transmisji?
Geograficzne ograniczenia	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Czy można użyć specyficznej płyty CD lub DVD tylko w określonych miejscach lub w określonych krajach (tzw. zaszyfrowanie regionalne)? 	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Czy można użyć specyficzną treść tylko w określonych miejscach lub w określonych krajach?
Szczególne wymagania odnośnie oprogramowania	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Czy trzeba pobrać lub zainstalować dodatkowe oprogramowanie? ☐ Czy po instalacji oddany jest do dyspozycji program do deinstalacji? 	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Czy trzeba pobrać lub zainstalować dodatkowe oprogramowanie? ☐ Czy po instalacji oddany jest do dyspozycji program do deinstalacji?

wania		
Odpowiedzialność	☐ Czy sprzedawca podaje ograniczenia odpowiedzialności lub wyklucza odpowiedzialność? ☐ Jeżeli tak: w związku z jakimi przypadkami (szkody Państwa własności, utratę danych, wadliwe funkcjonowanie, awaria oprogramowania)?	☐ Czy sprzedawca podaje ograniczenia odpowiedzialności lub wyklucza odpowiedzialność? ☐ Jeżeli tak: w związku z jakimi przypadkami (szkody Państwa własności, utratę danych, wadliwe funkcjonowanie, awarię oprogramowania)?
Polityka ochrony danych osobowych	☐ Czy korzystanie z treści jest kontrolowane, a jeżeli tak, to jakie dane osobowe są wymagane? Do jakiego celu gromadzone są dane osobowe i przez kogo? ☐ Czy Państwa dane osobowe sprzedawane lub przekazywane osobom trzecim czy też wykorzystywane w innych sposób?	☐ Czy korzystanie z treści jest kontrolowane, a jeżeli tak, to jakie dane osobowe są wymagane? Do jakiego celu gromadzone są dane osobowe i przez kogo? ☐ Czy Państwa dane osobowe są sprzedawane lub przekazywane osobom trzecim czy też wykorzystywane w innych sposób?
Zmiany umowy		☐ Czy sprzedawca zastrzega sobie prawo do przeprowadzenia zmiany w swoich warunkach handlowych?
Stosowane prawo		☐ Czy podane są informacje o stosowanym prawie i właściwości sądowej? ☐ Czy właściwy sąd znajduje się w Państwa kraju?
Ograniczenia wolności słowa		☐ Czy wolno publicznie krytykować oferenta usług?

Przydatne linki

- „What every citizen should know about DRM” (w języku angielskim) Public Knowledge, http://www.publicknowledge.org/pdf/citizens_guide_to_drm.pdf
- „A User’s guide to DRM in online music” (w języku angielskim) Electronic Frontier Foundation, <http://www.eff.org/IP/DRM/guide/>

Dalsze informacje o DRM, prawach autorskich i konsumentach znajdziecie Państwu tu (w języku angielskim):

- BEUC - European Consumers’ Organisation: „Consumers Digital Rights” Initiative” <http://www.consumersdigitalrights.org>
- BEUC - European Consumers’ Organisation: „Interoperability between online music stores and portable players”, http://www.consumersdigitalrights.org/cms/test_interop_en.php
- Campaign for Digital Rights: <http://ukcdr.org/>
- Consumers International: „5 Steps to protecting your privacy online”, <http://www.consumersinternational.org/>
- European law: <http://europa.eu.int/eur-lex/lex/en/index.htm>

- Euro-copyrights:
<http://www.euro-copyrights.org/>
- European Commission Data Protection Page:
http://europa.eu.int/comm/justice_home/fsj/privacy/index_en.htm
- European Consumer Law Group: „Copyright law and consumer protection”,
<http://www.ivir.nl/publications/other/copyrightlawconsumerprotection.pdf>
- EFF - Electronic Frontier Foundation: „A User’s Guide to DRM in Online Music”,
<http://www.eff.org/IP/DRM/guide/>
- FreeCultureNYU:
<http://wiki.freeculturenyu.org/wiki/index.php?title=DRM>
- IFPI (recording industry association):
<http://www.ifpi.org/>
- INDICARE Project:
<http://www.indicare.org/>

Dalsze informacje o EULAs znajdziecie Państwu w:

- EFF - Electronic Frontier Foundation: „Dangerous Terms, A User's Guide to EULA's” (w języku angielskim), <http://www.eff.org/wp/eula.php>

Dalsze informacje o stosowaniu i egzekwowaniu Prawa Ochrony Konsumenta odnośnie nieuczciwego użycia systemów DRM znajdziecie Państwo w:

- M. Schaub: „A breakdown of consumer protection law in the light of digital products” (w języku angielskim), in: INDICARE Monitor, Vol. 2, No. 5, 29.07.2006,
http://www.indicare.org/tiki-read_article.php?articleId=123

Organizacje konsumentów:

- Stowarzyszenie Konsumentów Polskich:
<http://www.skp.pl/>
- Federacji Konsumentów,
<http://www.federacja-konsumentow.org.pl/>

<http://www.indicare.org>